

## ОТКРОВЕНИЕ. СЛУЧАЙНОСТ ИЛИ СЪДБА ...

Нели Пинтева-Банс<sup>1</sup>

*Музикант и диригент, живееща във Франция*

### Испания

На 45 км северозападно от Мадрид се намира замъкът Ескориал. Построен е през втората половина на XVI век от Филип II, крал на Испания, най-могъщият владетел в Европа по това време. Този паметник на Златния век на Испания излъчва както сила и величие, така и спокойствие, ведрина и благородство. Кралят го е използвал преди всичко като резиденция за духовно уединение и размишление.

---

<sup>1</sup> Нели Пинтева завършва Българска държавна консерватория специалност „виола и камерна музика“. Създател е на трио *Еолина*: флейта, виола и арфа. Специализирала е виола д'аморе и барокова музика в Прага и Италия, има многобройни концерти и записи в бившите Чехословакия, ГДР, Югославия, също в Белгия, Италия, Франция и Испания, заснема филм за Евровизията. Известна е на българската публика като изпълнител на виола д'аморе с акомпанимент на чембало, лютия или струнен оркестър. Прави записи и дава концерти с български оркестри под диригентството на Константин Илиев, Иван Спасов и Емил Янев. Автор на три музикални късометражни филма. Във Франция учи диригентство при Филип Дюла, последовател на школата на Серджио Челибидаке и оркестрация в Люксембург с Ален Крепен, композитор и диригент на белгийския *Royal Air Force Orchestra*. В продължение на 19 години е щатен диригент на *Orchestre Harmonie* на Савойската префектура в Сен Жулиен във Франция. В продължение на 10 години е вицепрезидент на Женевската музикална федерация в Савоя. Оркестърът под нейно ръководство изнася концерти и участва в многобройни фестивали в различни страни: Франция, Швейцария, Германия, Чехия, Италия и др. През октомври 2004 г. Нели Пинтева-Банс се завръща отново на българска сцена, но като гост диригент на различни български оркестри: Софийски духов, Старозагорски сборен, Врачанска филхармония, Видинска филхармония, Симфониета – София и др. С тях изнася концерти в България и в други европейски страни. По същото време е Президент на Асоциацията *Les notes du cœur* и Диригент на едноименния камерен оркестър. Понастоящем Нели Пинтева-Банс живее във Франция, но прекарва почти половината от времето си в България, като разделя професионалния си живот между двете страни.

Днес дворецът е прекрасен декор за провеждане на годишния *Международен фестивал за старинна музика*. Имах шанса като музикант да бъда поканена от „Мадридски бароков оркестър“ за солист на трите от общо осемте концерта на Антонио Вивалди за виола д’аморе<sup>2</sup> и оркестър. Там участвах и много други ренесансови и барокови състави от различни страни. Публиката се състоеше от почитатели на старинна музика от целия свят. Особено впечатляващо беше присъствието на многобройна група японци. Имаше и много туристи, посетители на замъка. Концертите се изнасяха в катедралата, изобразяваща гръцки кръст (с елегантни куполи и сводове с великолепни стенописи), напомняща римската базилика „Свети Петър“.

По времето на този фестивал се провеждаха конференции, посветени на интерпретацията на ренесансовата и барокова музика в Библиотеката на двореца: огромна зала с под от шахматно разположени мраморни плочи и свод с фрески, изобразяващи съществуващите седем изкуства. В шкафовете от благородно дърво се съхраняват над 40 000 тома книги и ръкописи на латински, старогръцки, еврейски, арабски, испански, френски и италиански. Вечер участниците от фестивала се събирахме на чаша вино *Rioja* с тапас и разговаряхме до късно през нощта. Така естествено и неусетно се сприятелих с музикантите на една френска група за старинна музика. Те ме поканиха на връщане за България да видя Париж. Лютнистът ми предложи дори да направим концерт за виола д’аморе, лютня и оркестър от Вивалди. Не се колебах – смених билета си за влака, който минаваше през Южна Франция, за да остана за 2–3 дни в Париж. И така останах ...

## Париж

Моите нови приятели ми бяха намерили малко евтино хотелче около Монмартър. Какво щастие! Първият ми досег с Париж беше това бивше селце, което е приличало на голямо ателие във втората полови-

---

<sup>2</sup> Виола д’аморе (любовна виола) – струнно-лъков инструмент, който за разлика от обикновената виола има 14 струни: 7 мелодични и 7 резонантни. Мелодичните, върху които се свири, са над грифа, а резонантните, които само вибрират – под грифа. На мястото на „охлюва“, с който завършва грифът, има глава на жена с превързани очи, символизираща „сляпата любов“.

на на XIX век. Там са живели и творили художниците импресионисти Моне, Мане, Огюст Реноар, Ван Гог, Пикасо..., а по-късно, около 1900 г., привлича с бохемската си атмосфера и други хора на изкуството (поети, писатели като Артур Рембо, Пол Верлен, Ърнест Хемингуей, Скот Фицджералд, Джон Стайнбек, композиторите Ерик Сати, Клод Дебюси, Игор Стравински, пианиста Артур Рубинщайн, филмовия режисьор Жан Реноар, Жан Кокто, Жан Маре, Жан Габен, Коко Шанел, Сергей Дягилев ...), за да се превърне в световна столица на изкуствата.

### **Всяко зло за добро**

Трите дни, които бяха предвидени, за да добия една малка представа от очарователния Париж, както казваха моите френски приятели, се изнизаха бързо като филмова лента на бързи обороти и на 4-ия ден се озовах отново на гарата, за да тръгна обратно за България, но... Пред самата гара беше пълно с народ; хора с плакати и знамена. Мъж с високоговорител, стъпил на една маса, скандираше с лозунги и след него тълпата ги повтаряше. Попитах шофьора на таксито какво става. „*Стачка на железничарите!*“ – ми отговори той. За първи път в живота си виждах стачка. В България познавах само манифестациите и те не бяха протестни. Имаше само четири официални манифестации, на които беше задължително да се участва: 9-ти септември, 7-ми ноември, 1-ви май и 24-ти май. В стройни редици минавахме пред трибуната с официалните лица и викахме „Урааа“. Носехме плакати с лозунги „Да живее БКП, начело с другаря Тодор Живков“, „Да живее дружбата ни със СССР“ и развявахме знамената: българското и съветското. Колко далечно и друго време ми изглежда това сега, от разстояние на времето ...

Френските железничари протестираха срещу наложените им неблагоприятни условия на труд и открито предявяваха конкретни искания. Общият ентузиазъм обхвана и мен и съвсем забравих, че това обърква моето завръщане в България и ми създава много други проблеми. За първи път почувствах реално *какво значи свобода* – да имаш право да протестираш срещу неуредиците и несправедливостите.

Върнах се в хотела. За щастие стаята ми не беше още заета. Мина ден, втори..., стачката продължаваше. На третия ден се обади моят колега лютнист и ми каза, че е видял съобщение, че Жан-Пиер Валез,

диригент на *Ensemble Instrumental de Paris* (по-късно Парижки камерен оркестър), провежда прослушване за виолисти. „*Искаш ли да се явиш?*“ Пък защо да не опитам. Отидох. Бях много спокойна в сравнение с останалите кандидати, понеже не беше предвидено; не бях се подготвяла специално, не се тревожех дали ще успея. И за моя голяма изненада – успех! Така получих официална покана, благодарение на нея, минавайки през Българската импресарска дирекция, си извадих виза и заминах за Франция, където живея и сега.

### Женева, 2006 г.

Топъл слънчев есенен ден. След като си взех ноти от Музикалната библиотека на Дома на изкуствата *Grütli*, седнах на терасата, за да изпия едно кафе. Срещу мен *Place Neuve*: от лявата му страна лицевата страна на фасадата на операта (*Grand théâtre de Genève*), а вдясно – задното крило на Консерваторията. От отворените прозорци се чуват арпежи<sup>3</sup> на флейта и вокализии на сопрано.

Телефонът ми звънна. Обади се дъщеря ми, с която си говорим на български. Когато затворих телефона, един мъж от съседната маса протегна ръка към мен и каза:

- *Казвам се Виктор. И аз съм българин.*

Толкова рядко се чува българска реч в Женева, че за мене беше удоволствие да срещна българин.

- *На какво свирите?* – попита ме той, посочвайки нотите, поставени на масата.

- *На палка!* – отговарям шеговито.

- *Значи сте диригентка?*

- *Да, дирижирам един оркестър, но във Франция, недалече от швейцарската граница.*

- *Аз също бях навремето музикант. Завършил съм пеене в Консерваторията в Лайпциг, но сега се занимавам с много други различни работи...*

Той явно не искаше да ми разкрие с какво се занимава и започнахме да говорим за България. Предстоеше влизането ни в Европейската общност и ние двамата – българи, живеещи в чужбина (той ми каза,

---

<sup>3</sup> Откъси на флейта – б.а.

че живее в Берн), бяхме единомдушни, че това е голям шанс за нашата малка и бедна родина. Споделих с него, че искам да направя празнични концерти за честването на това голямо събитие с български оркестър и българска класическа музика, за да покажем на европейците нашето богатство, българската култура. Бях вече осигурила три концерта във Франция и търсех още един или два в Швейцария, преди всичко в Женева, поради многобройните международни институции там.

Изведнъж той погледна часовника си и стана:

- *Трябва да вървя, защото иначе ще закъснея за среща. Ще се опитам да Ви помогна. Обадете ми се! Ето визитната ми картичка.*

Беше написано: Виктор Пасков, културно аташе на Българското посолство в Швейцария. Подскочих от изненада, това беше авторът на книгата „Балада за Георг Хених“, където той представя инструмента виола д'аморе като божествен. Тази книга получи Голямата награда за чуждестранна литература в салона на книгата в Бордо, Франция, през 1989.

### **Чествания за влизането на България в ЕС**

Турнето от концерти за честванията за влизането на България в ЕС реализирах със Софийския духов оркестър през януари 2007 г. Изнесохме три концерта във френските погранични градове Валери, Колонж и Сен Жюлиен. Преди концертите винаги правех встъпителни слова за България, моята родина, защото обикновеният французин или швейцарец свързва името ѝ почти само с *yaourt bulgare* (българско кисело мляко). След аплодисментите публиката скандираше „Добре дошли в Европа!“ Бяха незабравими и много вълнуващи за мен моменти!

След концертите имаше продължение, което ни сближаваше – богати трапези, поднесени от домакинските кметове, пяхме български песни, играхме хорá с французите...

### **Концерт в Женева**

Концертът в Женева бе в Двореца на Нациите на ООН под патронажа на Генералния директор Сергей Ордзоникидзе. Честването бе организирано от Посланик Петко Драганов, постоянен представител на Република България в ООН по това време. Бяха поканени много чуж-

дестранни дипломати и висши служители от международните организации в Женева. Присъстваха и обикновени швейцарски граждани, както и много българи, живеещи в Женева и региона. Залата беше препълнена, хората бяха възбудени. Изсвирихме и двата химна – българския и европейския, последвани от православна църковна музика и произведения от българските композитори П. Стайнов и А. Владигеров. Имаше голям успех! След концерта имаше опашка от хора, които искаха да ни поздравят. Между тях и много развълнувани българи, които живеят от десетилетия в чужбина и на които сълзите им бликаха от радост и емоции – ние сме част от Европа! Чуждестранните гости изразяваха възхищението си от великолепието на българската музика, която слушаха за първи път и от професионализма на българския оркестър. Няма да забравя един скандинавски дипломат, който ме поздрави с думите: *„Ако българската икономика е на нивото на българската музика и българските музиканти, то България ще бъде една от първите страни в Европа“*.

### **Концерт в Берн**

Концертът в Берн се състоя в „Ловната зала“ на Кметството на Берн, дотогава пазена като музейна реликва, заради невероятните дървени релефи и резби, покриващи тавана и стените. Тази зала бе отворена за първи път в наша чест.

В прескомюникето от 14.01.2007 г. пише:

*„Посолството на Република България организира официално честване в Кметството на Берн по случай влизането на България в Европейския съюз с участието на Софийски духов оркестър, под диригентството на Нели Банс. Бяха поканени българи, живеещи в Швейцария, и представители на дипломатическия корпус, на правителството на Швейцарската конфедерация, на кантона и общината на Берн. По време на церемонията членът на правителството г-н Ханс Кесер изнесе слово, като подчерта, че кантон Берн се гордее със своя скромен принос за влизането на България в Европейския съюз.“*

Виктор Пасков беше осигурил присъствието на Българската национална телевизия. Направиха интервю с мен като главен инициатор и организатор на празничните концерти в Швейцария и Франция, които

придружиха честването на това голямо събитие за българите. Било излъчено под заглавието: „*Човек става истински патриот, когато напусне родината си*“. Може би е така. Но когато напуснах България, се смятах за гражданин на света, навярно защото съм музикант, а музиката е универсалният език.

След церемонията кметът даде прием и поздравявайки ни, ми подари ...швейцарско ножче. По-късно моите колеги от оркестъра ми изпратиха малка статия, излязла в един от големите софийски ежедневници, отразяваща това вълнуващо за мен събитие със заглавие: „*Кмет подари швейцарско ножче на българска диригентка*“. Бях изумена! С такова ли заглавие трябва да се привличат читателите, за да се съобщи за честването по случай приемането на България в ЕС ...

Спомням си, че когато участвах в първия запис със старинни инструменти във Флоренция, Италия, на изпълнението на най-ранната опера (смята се, че това е операта „Еуредичи“, написана през 1600-та година от Жакобо Пери), бяхме събрани музиканти от цял свят. Единственият западен език, който владеех тогава, беше френският. Малка част от присъстващите говореха френски, а диригентът беше италианец, но с езика на музиката ние всички изразявахме едни и същи чувства и емоции. И така се чувствахме уютно, доволни, че се разбираме и комуникираме.

Трудно ми е да намеря точната дефиниция каква съм, коя съм. След омъжването ми за французин живея постоянно във Франция, но работя едновременно и в Швейцария. Прекарах половината от живота си във Франция, така че се чувствам в известна степен французойка, или по-точно, когато съм в България, се чувствам французойка, а когато съм във Франция – българка. Когато дирижирам в България, в програмата на концертите ми винаги има френска музика и обратното – в концертите ми във Франция включвам винаги българска музика.

Коя съм? – Труден въпрос, на който отговорът вероятно е в букета от музика, който може да се преживее на концертите ми...

## REVELATION. A COINCIDENCE OR DESTINY

Nelly Pinteva-Bance  
*Musician and Conductor*  
*Lives in France*

*Abstract*

The text “confessions” gathers the memories of a Bulgarian musician who has lived abroad, in France, for over 30 years. She is one among the thousands who were “officially migrated” by “the Bulgarian Music Department”. These people were granted a passport and visas in exchange for a percentage of what they earned abroad. The Bulgarian musicians were very much appreciated and sought for in Europe and in the whole world and they made up the core of the most renowned symphony and opera orchestras in the world.

As she confided in her memoir, the conductor Nelly Pinteva-Bance has always thought it was arduous to tell who she really is: on the one hand, she is convinced she is a citizen of the world as Music is a universal language, on the other, she feels entirely integrated into her French family and France that is for her the symbol of Liberty and Democracy. But, deep down inside, regarding her sensitivity and emotional world, she has the feeling she remains Bulgarian which entails for her the awareness that she must embody and perpetuate Bulgarian culture, the sole riches of her small and poor homeland.

On the occasion of Bulgaria joining the EU, Nelly Pinteva-Bance conducted a Bulgarian orchestra in a series of concerts in France as well as in Switzerland, at the United Nations building in Geneva and at the Town Hall in Bern, with members of the diplomatic corps and of the Swiss government as well as simple citizens and Bulgarians living abroad. The interpretations of classical Bulgarian music, which Western Europeans are hardly familiar with, received an extremely enthusiastic reception and emotion was at its highest when the public started chanting “Welcome to Europe”.





Ил. 1. Г-жа Нели Пинтева-Банс – изпълнител на виола д'аморе и диригент.